

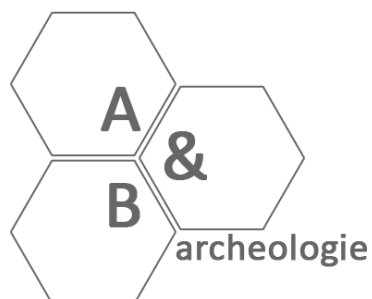
2020-149

Nota Gentbrugge Jean Jaurèsiaan

Programma van maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Gwendy WYNS

2-12-2020

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Gentbrugge Jean Jaurèslaan (provincie Oost-Vlaanderen), waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen 3000m² of meer bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog. De archeologienota bestond enkel uit een bureauonderzoek, in het programma van maatregelen was opgenomen dat een proefsleuvenonderzoek diende uitgevoerd te worden in uitgesteld traject. In deze nota, opgemaakt onder supervisie van een erkend archeoloog, worden de resultaten van dit verder vooronderzoek beschreven.

Het proefsleuvenonderzoek vond plaats op woensdag 25 november 2020. Het sleuvenplan zoals opgenomen in de bureaustudie voorzag in de aanleg van 4 parallelle noordoost-zuidwest en twee noordwest-zuidoost georiënteerde proefsleuven. Binnen het plangebied zijn echter diverse bomen aanwezig die enerzijds behouden zullen worden bij de toekomstige verkaveling en anderzijds nog verplaatst zullen worden. Deze bomen hinderden echter het vooronderzoek niet. Daarnaast was het niet mogelijk om in de noordwestelijke aansluiting (ca. 800m²) naar de Jean Jaurèslaan een proefsleuf aan te leggen zoals voorzien in het programma van maatregelen van de bureaustudie. De doorgang is hier te beperkt voor een machinale aanleg van een proefsleuf (te smal en stabiliteit met naburige bewoning). Bovendien is deze zone ook verhard en ingenomen door parkeerboxen en worden enkele bomen behouden. Ook in het uiterste oosten van het plangebied werd de watertoren gevrijwaard (ca. 150m²). Daarnaast zijn ook de smalle wandelpaden in het westen niet-onderzoekbaar (ca. 550m²). Centraal in de oostelijke helft van het terrein is bovendien nog een omvangrijke bakstenen waterciterne (ca. 75m²) aanwezig van de voormalige serrebouw. Het sleuvenplan werd omwille van bovenvermelde redenen aangepast aan deze situatie. In totaal werden 10 proefsleuven aangelegd, waarvan 9 met een noordoost-zuidwest oriëntatie en 1 met een noordwest-zuidoost oriëntatie. Bepaalde sleuven werden onderbroken omwille van te behouden bomen, maar kregen telkens een nieuwe sleufnummer. Voor de uitgraving werd gebruik gemaakt van een graafmachine met een niet-getande graafbak met breedte van 1,80m. Er werden bijkomend enkele kijkvensters aangelegd om inzicht te krijgen in bepaalde sporenclusters en om de aan- of afwezigheid van sporen te controleren. De grond werd gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Na de voltooiing van de registratie van de sleuven werden deze gedicht.

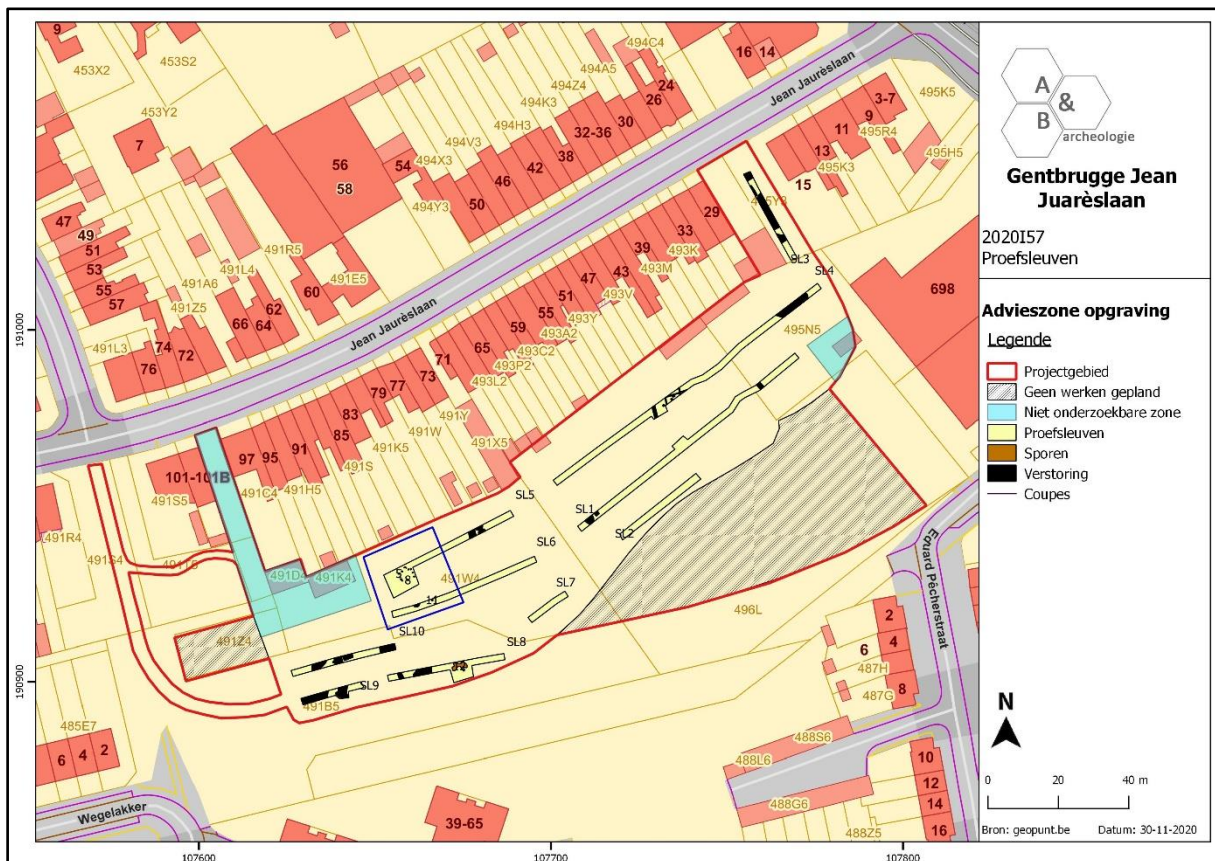
Het totale plangebied heeft een oppervlakte van 12.478m² groot. De zone van de geplande werken is ca. 9.292m² groot. Bepaalde delen, zoals hierboven vermeld, konden niet onderzocht worden waardoor de totale onderzoekbare zone ca. 7717m² groot is (te behouden bomen, smalle doorgang, wandelpaden, waterciterne en watertoren). Hiervan werd ca. 885m² (11,5%) onderzocht door middel van proefsleuven en kijkvensters. De vooropgestelde dekkingsgraad van 12,5% zoals opgenomen in de Code van Goede Praktijk (te verdelen over 10% sleuven en 2,5% dwarssleuven/volgsleuven/kijkvensters) werd hiermee net niet behaald. Er kon echter een goede inschatting gemaakt worden van het archeologisch potentieel dat in dit geval positief bleek te zijn voor een klein deel van het plangebied. Elders werden hoofdzakelijk verstoringen en een afgetopte C-horizont waargenomen.

Tijdens het vooronderzoek werden binnen het plangebied 12 grondsporen aangetroffen. 11 van de sporen concentreren zich in de noordwestelijke hoek van het plangebied. In sleuf 5 werd een sporencluster van 10 sporen teruggevonden, S1 t.e.m. 10. Met uitzondering van S3 vormen de sporen samen een rechthoekige structuur of bijgebouw. De afmeting van de structuur bedraagt ca. 4 op 2,5m met een NO-ZW oriëntatie. De paalsporen kenmerken zich door hun zandige bruingrijze vulling. Vondstmateriaal werd niet aangetroffen. Het spoor S3 werd als enige gecoupeerd aangezien deze niet tot de structuur behoort. Het paalspoor blijkt in coupe komvormig te zijn, vrij sterk gebioturbeerd en een 10cm diep. De datering van de sporen blijft voorlopig onzeker, maar lijken op basis van hun vulling ruim in de metaaltijden te dateren. In de nabijgelegen sleuf 6 werd spoor 11 aangetroffen. Deze kuil kenmerkt zich door een donkergrijze zandige vulling. Ook hier werd geen vondstmateriaal aangetroffen en is de datering onzeker. Mogelijk is de kuil van een recentere oorsprong.

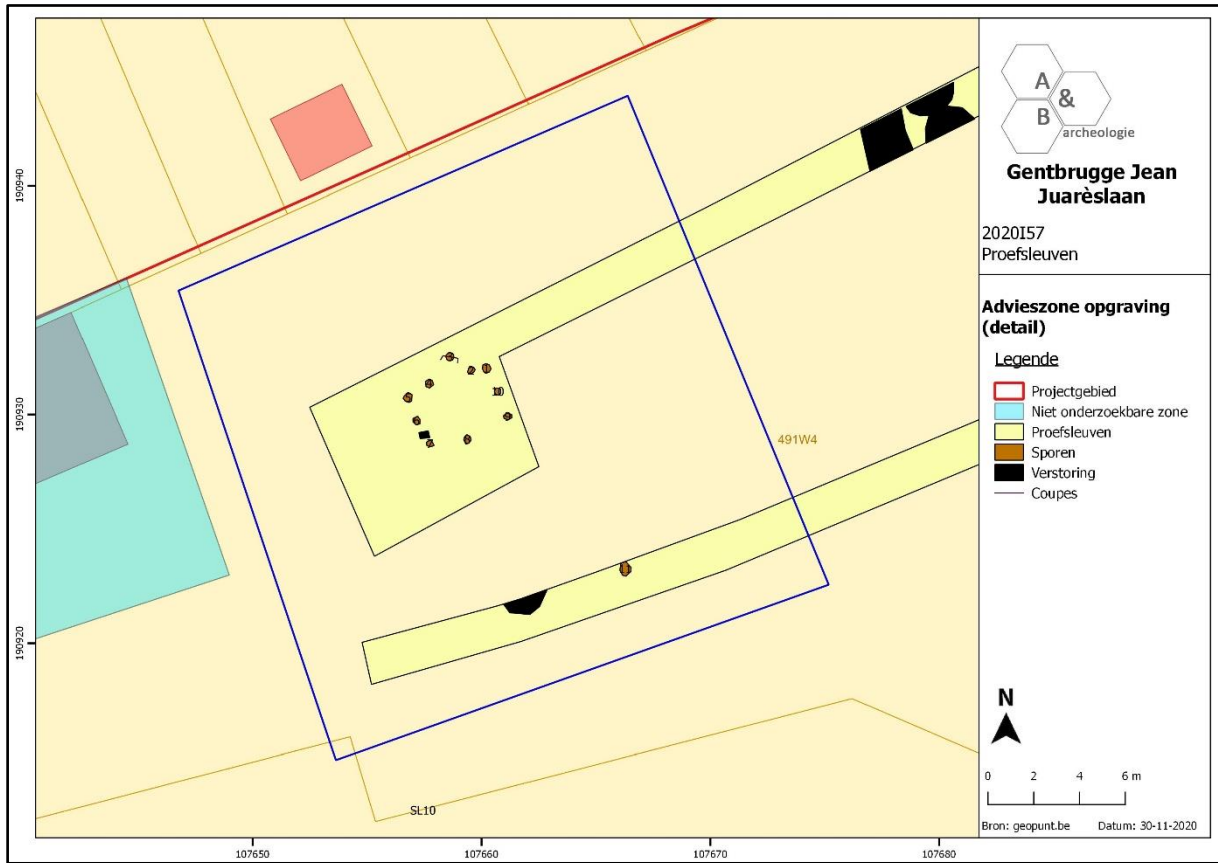
Gezien de aard en datering van deze sporen, dienen ze ruimer te worden onderzocht door middel van een **vlakdekkende opgraving**. De advieszone voor deze opgraving heeft een oppervlakte van ca. 500m². Binnen deze zone kunnen naast bewoningssporen ook andere sporen van antropogene oorsprong verwacht worden. Zo moet rekening gehouden worden met de mogelijke aanwezigheid van gebouwstructuren, waterhoudende structuren en sporen met artisanaal en funerair karakter. Het overige deel van het plangebied bleek archeologisch leeg te zijn, ofwel (sterk) verstoord. Hier dient dan ook geen verder archeologisch onderzoek te gebeuren.

2. Afbakening van de opgravingszone

Het advies voor verder onderzoek heeft betrekking op de sporencluster in het noordwestelijke deel van het plangebied. Hier werd een rechthoekig (bij)gebouw en een kuil teruggevonden. De advieszone heeft een oppervlakte van ca. 500m².

Figuur 1 Algemeen sporenplan van het proefsleuvenonderzoek met aanduiding van de advieszone voor verder onderzoek (ca. 500m²).

Figuur 2 Detail van het algemeen sporenplan ter hoogte van de advieszone (bron: geopunt.be).

3. Onderzoeksvragen

Het doel van de archeologische opgraving bestaat in het karteren en onderzoeken van de archeologische sporen. Volgende niet-limitatieve onderzoeksvragen kunnen hierbij vooropgesteld worden:

- Wat is de aard, omvang, datering en conservatie van de aangetroffen archeologische sporen?
- Welke spoorcategorieën zijn aanwezig? En tot welke functie behoren deze (bewoning, artisaanaal, funerair,...)? Welke structuren kunnen onderscheiden worden (gebouwen, grachten, waterputten, kuilen,...)?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere erven? Wat is de onderlinge samenhang/fasering? Hoe zijn de erven ingedeeld en afgebakend?
- Zijn er aanwijzingen voor artisanale activiteiten of andere functionele eigenschappen?
- Waaruit bestaat de materiële cultuur en kan dit iets leren over het gebruik van de site en de bewoner(s)? Tot welke groep, type, baksel, ... behoort het aardewerk?
- Lenen vondsten zich tot een conservatie? Wat is hun meerwaarde?
- Kunnen bepaalde sporen verder natuurwetenschappelijk onderzocht worden? Wat is hun meerwaarde? Welke vormen van natuurwetenschappelijk onderzoek zijn van toepassing (¹⁴C-datering, macrobotanisch onderzoek, pollenonderzoek, dendrochronologie, houtsoortbepaling, anthracologie, petrografie, archeozoölogie, ...)?
- Kan de site in een ruimer archeologisch kader geplaatst worden en hoe verhoudt ze zich tot gekende onderzoeken in de ruimere omgeving van het plangebied?
- Zijn de grenzen van de archeologische site behaald binnen het plangebied of loopt de site door buiten het terrein?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en -technieken)

Gezien de aard van de geplande werken is een *in situ* behoud niet mogelijk. Er dient bijgevolg een opgraving uitgevoerd te worden ter hoogte van de noordwestelijke sporencluster.

De advieszone voor opgraving heeft een oppervlakte van ca. 500m². Het onderzoek kan worden uitgevoerd op één archeologisch vlakniveau, namelijk de top van de C-horizont, op een diepte van ca. 40cm. Het archeologisch vlak wordt opengelegd in één of meerdere werkputten en dient te worden aangelegd met behulp van een graafmachine met platte, niet getande graafbak onder begeleiding van de veldwerkleider. Hierbij wordt de grond afzonderlijk gestockeerd om vermenging te voorkomen. Wel is het belangrijk dat gebouwen of andere structuren in hun totaliteit worden onderzocht binnen eenzelfde werkput. Grachten en greppels dienen zodanig onderzocht te worden dat een goed inzicht verkregen worden in de fasering ervan (coupes op knooppunten, aansluitingen, over-/doorsnijdingen, uiteindes, onderbrekingen,...). (Bij)gebouwen, waterputten, waterkuilen, spiekers en sporen met een artisaanaal of funerair karakter kunnen verwacht worden.

Bij de advieszone dient rekening gehouden te worden met bufferzones langsheen de randen van de opgravingszone, zowel voor te behouden bomen (westelijke en zuidelijke rand) als ten opzichte van de naburige bewoning (noordelijke rand). De volledige geadviseerde zone kan hierdoor licht afwijken.

Het archeologisch onderzoek dient conform de Code van Goede Praktijk uitgevoerd te worden. Sporen dienen geregistreerd en onderzocht te worden. Indien sporen zich lenen tot natuurwetenschappelijk onderzoek kunnen stalen genomen worden. De staalname en conservatie gebeurt volgens de bepalingen zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. De staalname en verdere selectie van stalen voor verder onderzoek gebeurt met het oog op het beantwoorden van de onderzoeksvragen. Voorafgaand, tijdens en na het veldwerk overlegt de veldwerkleider met de betrokken natuurwetenschapper(s) en de conservator.

Indien een waterhoudende structuur (diepe gracht, waterput, ...) aangetroffen wordt, dient men te werken met bronbemaling om de structuur in goede en veilige omstandigheden te onderzoeken. Een voorafgaande controleboring kan meer duiding brengen in de diepte van de structuur, alsook de diepte van de grondwatertafel en de nood voor bronbemaling.

5. Criteria niet uitvoeren onderzoekshandelingen

Er zijn geen criteria. Het archeologisch onderzoek dient uitgevoerd te worden.

6. Schatting tijdsduur (indicatief)

Het archeologisch veldonderzoek neemt voor een opgravingsploeg van 3 mensen ca. 2 tot 3 werkdagen tijd in beslag, waarbij het opgravingsvlak in één of meerdere werkputten wordt aangelegd en onderzocht. Na afronding van het onderzoek kan de zone terug aangevuld worden. De verwerking en rapportering neemt ca. 10 tot 15 dagen in beslag. Deze tijd is nodig voor de opmaak van het rapport, opstellen van grondplannen, wassen van vondstmateriaal, opmaak van lijsten, ...

Indien meerdere waterputten of andere waterhoudende structuren aangetroffen worden kan de termijn van het veldwerk verruimen.

7. Kostenraming op basis van de geraamde tijdsduur (excl. BTW, indicatief)

- Veldwerk archeologische opgraving incl. kraanwerk (aanleg en dichten) en opmetingen, en excl. bemaling: 5 400 euro
- Verwerking, assessment, rapportage: 4 000 euro
- Natuurwetenschappelijk onderzoek en conservatie: stelpost van 1 500 euro
- Onderzoek van omvangrijke sporen die dieper gaan dan de grondwatertafel (bijvoorbeeld waterputten): bronbemaling, onderzoek, kraanwerk, staalname, verwerking, ... dient 2500 tot 3000 euro per structuur te worden voorzien

8. Gewenste competenties

- Het team moet bestaan uit minstens 3 personen, waarvan minstens 2 archeologen
- De veldwerkleider heeft minstens 240 werkdagen ervaring met onderzoek op landelijke sites, in het bijzonder op sites uit de metaaltijden.

9. Bewaring archeologisch ensemble

Gedurende het onderzoek worden de vondsten als geheel bewaard in een veilige, droge en klimaatsgeschikte omgeving. Na afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble overgedragen aan de eigenaar. Het archeologisch ensemble van het vooronderzoek dient mee opgenomen te worden bij het opgravingsarchief van de opgraving als één geheel.